

एतानिति । धनतोऽप्यस्मान् धातयतोऽप्येतांस्त्रैलोक्यराज्यस्यापि हेतोस्तत्प्राप्त्यर्थमप्यहं हन्तुं नेच्छामि । किं

पुनर्महीमात्रप्राप्त्यर्थमित्यर्थः ॥ ३५ ॥

यांच्या द्वारा आम्ही मारले अथवा मारविले गेलो तरीहि, त्रैलोक्याच्या राज्यासाठी ते प्राप्त करण्याकरिता देखिल, हे मधुसूदना ! मी त्यांना

मारुं इच्छीत नाहि, मग या पृथ्वीची तर गोष्टच काय ? असा अर्थ. ॥ ३५ ॥

ननु च 'अग्निदो गरदश्चैव शत्रुपाणिधनापहः । क्षेत्रदारापहता च षडेते ह्याततायिनः ॥' (वसिष्ठ ३/१९) इति स्मरणात् । अग्निदत्वादिभिः

षड्भिरपि हेतुभिरेते तावदाततायिनः । आततायिनां च वधो युक्त एव । 'आततायिनमायन्तं हन्यादेवाविचारयन् । नाततायिवधे दोषो

हन्तुर्भवति कश्चन ॥' (मनु ८/३५०भ३५१) इति वचनात्तत्राह सार्धेन ---

‘आग लावणारा, विष देणारा, शत्रु हाती घेवून आक्रमण करणारा, धन हरण करणारा, जमीन हडपणारा तसेच पत्निचे अपहरण करणारा, असे हे सहा आतंकवादि आहेत.’ (वसिष्ठ ३/१९) असे स्मृतिवचन आहे. तेव्हा आग लावणे आदि कारणांनी हे लोक आतंकवादि सिद्ध होताहेत आणि आतंकवादिंचा वध करणे उचितच आहे कारण. ‘आतंकवादि समोर येतो आहे असे दिसतांच अन्य काहीहि विचार न करता त्यास मारणेच योग्य, आतंकवादिस मारण्याने मारणारास कोणताहि दोष लागत नाहि.’ (मनु ८/३५०भ३५१) हे शात्रवचनच आहे.

अशा शंकेचे निराकरण यानंतच्या दीड श्लोकाद्वारा करतो आहे. ---

निहत्य धार्तराष्ट्रान्नः का प्रीतिः स्याज्जनार्दन ।

पापमेवाश्रयेदस्मान्हत्वैतानाततायिनः ॥ ३६ ॥

या कौरवांना मारून आम्हास कसले सुख प्राप्त होणार, हे जनार्दना ! अरे, हे आतंकवादि असले तरिही, यांना मारून आम्हास पापच लागणार आहे. ॥ ३६ ॥

पापमिति । आततायिनमायान्तमित्यादिकमर्थशात्रं हि धर्मशास्त्राद् दुर्बलम् । यथोक्तं याज्ञवल्केन ‘स्मृत्योर्विराधे न्यायस्तु बलवान् व्यवहारतः । अर्थशास्त्रात्तु बलवद्धर्मशास्त्रमिति स्थितिः ॥’ (याज्ञ २/२१) तस्मादाततायिनामप्येतेषामाचार्यादीनां वधेस्माकं पापमेव

भवेदन्याय्यत्वादधर्मत्वाच्चैतद्वधस्य । न चेह सुखं स्यादित्याह ‘स्वजनं हि’ इति ॥ ३६ ॥

‘आतंकवादि.’ हे वचन अर्थशात्र आहे जे धर्मशास्त्रांसि तुलनेमधे दुर्बल आहे. ‘स्मृतिवचनांमधे विरोध असल्यास व्यावहारिक न्याय बलवान असतो तसेच अर्थशास्त्रापेक्षा धर्मशास्त्रच प्रबळ असा निर्णय आहे.’ असे याज्ञवल्क्यांचे वचन आहे. तेव्हा या आतंकवादिंना मारून आम्हास पापच लागणार आहे. कारण या सर्वांचा वध करणे अन्याय आणि अधर्मच आहे. यामधे काहीहि सुख नाहि अशा भावनेने

‘स्वजनं हि’ आदि सांगतो आहे. ॥ ३६ ॥

तस्मान्नार्हा वयं हन्तुं धार्तराष्ट्रान्स्वबान्धवान् ।

स्वजनं हि कथं हत्वा सुखिनः स्याम माधव ॥ ३७ ॥

तेव्हा हे कौरव जे आमचेच बन्धु-बान्धव, त्यांना आम्हीच मारणे योग्य नाही, अरे माधवा!

स्वजनानांच मारून आम्ही कसे सुखी होणार. ॥ ३७ ॥

ननु तवैतेषामपि बन्धुवधदोषे समाने सति यथैवैते बन्धुवधदोषमङ्गिकृत्य युद्धे प्रवर्तन्ते तथैव भवानपि प्रवर्ततां किमनेन विषादेनेत्यत आह

द्वाभ्याम् ॥ ३७ ॥